

مرکز مطالعات استراتژیک و منطقی

تحقیق هفته

شماره: 452

(از 15 الی 20 عقرب 1403 هـ ش)

نگاهی به گروه بریکس؛ اهداف و چالش ها

این نشریه هفته‌وار، تحلیل رویدادهای مهم سیاسی، اقتصادی، امنیتی و اجتماعی افغانستان و منطقه است که به زبان‌های پشتو، دری، انگلیسی و عربی توسط مرکز مطالعات استراتژیک و منطقی تهیه و نشر می‌گردد.

آنچه درین شماره می‌خوانید:

- نگاهي به گروه بریکس؛ اهداف و چالش‌ها 3
- اهداف سازمان بریکس 3
- ظرفیت‌ها 5
- موانع و چالش‌ها 6
- افغانستان و بریکس 7
- نتیجه‌گیری 7
- پیشنهادات 8

نگاهی به گروه بریکس؛ اهداف و چالش‌ها

مقدمه

اخیراً پانزدهمین نشست گروه بریکس در شهر کازان روسیه برگزار شد تفاوت عمده‌ای که این نشست با نشست‌های دیگر این سازمان داشت در این بود که در این نشست سران اعضای جدید سازمان که شامل کشورهای ایران، مصر، امارات متحده عربی و اتیوپی می‌شد نیز شرکت داشتند. سازمان بریکس یک سازمان بین‌دولتی است که ایده نخست آن در ابتدا توسط جیم اونیل اقتصاددان ارشد شرکت مالی خدمات مالی و بانک بانکداری در سال ۲۰۰۱ مطرح شده بود. وی در مقاله خود با توجه به ظرفیت و توان اقتصادی قوی کشورهای چین، روسیه، برزیل و هند پیشنهاد داده بود که این کشورها گروه اقتصادی را تحت عنوان «بریک» ایجاد کنند. هشت سال پس از طرح جیم اونیل، سازمان بریک در شهر یکتاترینبورگ روسیه یعنی در سال ۲۰۰۹ توسط رهبران چهار کشور برزیل، روسیه، هند و چین تأسیس شد. با پیوستن آفریقای جنوبی به سازمان مذکور در سال ۲۰۱۰ نام آن به بریکس که حرف اول انگلیسی نام کشورهای عضو می‌باشد تغییر یافت. در نشست سال ۲۰۲۳ این سازمان از کشورهای ایران، مصر، عربستان سعودی، امارات متحده عربی و اتیوپی دعوت کرد که به عنوان اعضای رسمی این سازمان عضویت حاصل کنند. به جز عربستان سعودی سه کشور دیگر جواب مثبت به دعوت دادند که اعضای سازمان به هشت کشور افزایش یافت. همچنین هفده کشور درخواست رسمی برای عضویت به سازمان بریکس داده‌اند و پانزده کشور دیگر از جمله افغانستان و پاکستان علاقمندی خود را به عضویت در سازمان بریکس ابراز داشته‌اند. با توجه به روند تکاملی سازمان بریکس، این سازمان در آینده به عنوان یک بازیگر عمده و تعیین‌کننده نظام بین‌الملل ظاهر خواهد شد. از همینرو در این نوشتار اهداف، ظرفیت‌ها و چالش‌های فراروی آن مورد بررسی و ارزیابی قرار می‌گیرد.

اهداف سازمان بریکس

الف: اهداف اقتصادی

پس از جنگ جهانی دوم، نظام مالی جهانی که در کنفرانس برتون وودز ایجاد شد، نظم اقتصادی را که جنگ جهانی ازهم پاشانده بود دوباره برقرار ساخت، به لحاظ سیاسی نیز سلطه غرب به خصوص امریکا به عنوان بانی نظام مالی و اقتصادی جهان را بر نظام بین‌الملل فراهم کرد. نظام مالی برتون وودز که بر پایه دلار به عنوان ارز جهانی پایه‌ریزی شد بعداً با ایجاد صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی به قوام و استحکام زیادی رسید. در ادامه این روند، با توجه به سیاست‌های مالی غربی، سیستم سوئیفت (SWIFT) در سال ۱۹۷۳ به عنوان وسیله ارائه خدمات بین بانکی ایجاد شد. نهایتاً تمام این اهتمامات کمک کرد که غرب سلطه اقتصادی و مالی خود را بر جهان ایجاد کند.

با اینکه از سه دهه قبل اقتصادهای نو ظهوری مانند چین، هند، برزیل و روسیه [به عنوان یک اقتصاد دوباره بازسازی شده] وارد چرخه جهانی اقتصاد شده بودند، اما با توجه به سلطه غرب بر سیستم مالی و اقتصادی جهانی این اقتصادهای نو ظهور به تنهایی قادر به چالش کشیدن هژمونی اقتصادی غرب نیستند که از آن

به عنوان سلاح اقتصادی- سیاسی نیز توسط غرب استفاده می‌شود. بنابراین این ایده مطرح شد که با ایجاد یک هماهنگی و همکاری سازمان یافته نه تنها این کشورها به اهداف توسعه‌ای و رشد اقتصادی رسیده علاوه بر آن از این طریق بتوانند سلطه یا هژمونی غرب بر اقتصاد جهانی را درهم شکسته و انحصار غربی‌ها بر اقتصاد و سیاست بین‌المللی را از میان بردارند. از اینرو هدف بنیادی از ایجاد سازمان بریکس همانا ایجاد هماهنگی بیشتر اقتصادی میان اقتصادهای غیر غربی و برقراری وزنه لازم در مقابل ساختار اقتصادی و مالی غرب و کاهش وابستگی به آن می‌باشد. برای تحویل این اهداف سازمان بریکس به تدریج سه نهاد مالی بانک توسعه جدید (New Development Bank)، قرار داد اندوخته احتیاطی (Contingent Reserve Arrangement) و نظام پرداخت بریکس (BRICS PAY) را ایجاد کرده و برای اولین بار از نمونه ارز احتمالی سازمان در اجلاس اخیر رونمایی کرد.

بانک توسعه جدید: این بانک در سال ۲۰۱۵ به هدف سرمایه‌گذاری بر بخش‌های توسعه‌ای اعضای بریکس، مقابله با بحران‌های مالی جهانی و تأمین مالی پروژه‌های زیربنایی با سرمایه اولیه ۱۰۰ میلیارد دلار (تأمین بیست میلیارد دلار توسط هر یک از اعضا) ایجاد شد. نظام عضوگیری در این بانک بر تمام کشورها باز بوده و از همینرو بعداً کشورهای امارات متحده عربی، بنگلادیش و مصر به این بانک پیوستند. در حال حاضر این بانک بالای بیش از ۹۰ پروژه زیربنایی در کشورهای عضو سرمایه‌گذاری کرده است.^۱

قرارداد اندوخته احتیاطی: چارچوبی است که اعضای بریکس برای حفاظت از خود در برابر فشارهای نقدینگی جهانی اتخاذ کرده اند این حفاظت در کنار سایر کارکردها شامل فشارهای ارزی هم می‌شود که از طرف دیگر بخش‌های اقتصاد جهان بر پول ملی کشورهای عضو وارد می‌کند.^۲ به عبارت دیگر CRA به عنوان یک مکانیسم محافظتی عمل می‌کند که به کشورهای عضو اجازه می‌دهد در صورت مواجه شدن با مشکلات تراز پرداخت‌ها یا بحران‌های مالی، به منابع مالی دسترسی پیدا کنند. این صندوق بر اساس یک سیستم ذخیره مشترک ارزی عمل می‌کند که بدون اعمال شرایط سختگیرانه‌ای که معمولاً توسط نهادهایی مانند صندوق بین‌المللی پول اعمال می‌شود، کمک مالی ارائه می‌دهد. این چارچوب احتیاطی رقیب صندوق بین‌المللی پول (IMF) خوانده می‌شود.

نظام پرداخت بریکس: نظام پرداخت بریکس پی که یک سیستم غیر متمرکز و مستقل برای پیام‌رسانی پرداخت‌های مالی است جدیداً توسط بریکس رونمایی شد. این سیستم پرداخت جدید به کشورهای عضو بریکس این امکان را می‌دهد تا از پول‌های ملی خود در معاملات بین‌المللی استفاده کنند، یا به بیان دیگر، بریکس پی نیاز به مبادله پول‌های ملی از طریق دلار آمریکا را حذف می‌کند که این امر می‌تواند به تقویت روابط اقتصادی و تجاری بین کشورهای عضو کمک کند.^۳ بریکس پرداخت را می‌توان رقیب سوئیف دانست و برای دالر زدایی در پرداخت‌های کشورهای شرکت‌کننده راه‌اندازی شده است.

ارزش مشترک بریکس: موردی که تقریباً هیاو برپا کرده و اما و اگرهای زیادی را در خصوص آینده اقتصاد جهانی به خصوص جایگاه دالر به عنوان واحد پولی مبادلات تجارت جهانی سست و لزران می‌سازد، پول/ارز واحد بریکس است. هرچند در حال حاضر اکثر کشورها به خصوص روسیه و چین در مبادلات تجاری خود از ارزهای ملی خود استفاده می‌کنند اما دالر همچنان پولی رایجی است که تقریباً تمام پرداخت‌های تجاری

با آن صورت می‌گیرد. ارز واحد بریکس که از طرح اولیه آن در اجلاس امسال رونمایی شد، به‌عنوان جایگزین دالر در مبادلات تجاری اعضای بریکس خواهد آمد. قابل ذکر است که در طرح اولیه ارز واحد بریکس بیرق سه‌رنگه و نام کشورهای زیادی از جمله عنوان امارت اسلامی افغانستان درج شده است. با اینکه طرح اولیه بریکس رونمایی شده و دیدگاهی زیادی پیرامون عملیاتی شدن آن مطرح شده است اما تا قرار گرفتن آن به عنوان پول واحد یا حتی تبدیل شدن آن مانند یورو به عنوان پول ملی کشورهای بریکس راه درازی است که در پیش خواهد بود. اما دیدگاه غالبی که در این زمینه وجود دارد این است که دست کم بر پایه شاخص‌های اقتصادی، چشم انداز موفقیت چنین ارزی بسیار محتمل است.

ب- اهداف سیاسی

طبیعتاً با توجه به درهم‌تنیدگی اقتصاد و سیاست در دنیا امروزی، بریکس در کنار اینکه اهداف اقتصادی را دنبال می‌کند، همچنان این سازمان در پی برآورده سازی امیال سیاسی نیز می‌باشد. مهم‌ترین اهداف سیاسی که بریکس به‌خصوص دو قدرت اصلی آن یعنی چین و روسیه در پی آن هستند؛ به چالش کشیدن سلطه سیاسی غرب بر نظام بین‌المللی است. پس از فروپاشی شوروی نظام بین‌الملل از حالت دو قطبی تقریباً به طرف تک‌قطبی حرکت کرد. هرچند با توجه به قدرتمند شدن دوباره روسیه و ظهور چین به عنوان یک قدرت اقتصادی بسیار بزرگ و همچنین ظهور قدرت‌های منطقه‌ای مانند هند، برازیل، ایران و.. نظام تک‌قطبی نتوانست از قوام لازم برخوردار شود با آنهم هیچ قدرتی به‌تنهایی نمی‌تواند جایگاه ابرقدرتی آمریکا را به چالش بکشد؛ زیرا از همه مهم‌تر ابزاری که آمریکا به عنوان یک سلاح قدرتمند برای تحت فشار قرار دادن رقبا از آن به شکل مهلکی استفاده می‌کند، ساختار اقتصادی - مالی جهانی مبتنی بر نظم بروتون وودزی دال‌محور است. بنابر این تنها راه ممکن که بتوان با استفاده از آن آمریکا را از جایگاه ابرقدرتی و هژمون جهانی به زیر کشید، خلع سلاح اقتصادی آن است و البته که هیچ کشوری به‌تنهایی قادر به چنین کاری نیست. از همینرو مهم‌ترین هدف سیاسی گروه بریکس به چالش کشیدن نظم تک‌قطبی و برقراری نظمی چندقطبی می‌باشد. علاوه بر اینکه بریکس تا اکنون اقدامات قدرتمندی ایجاد کرده است، ظرفیت‌های بسیار بزرگی که این سازمان دارد می‌تواند در آینده هم در بعد اقتصادی و هم در بعد سیاسی غرب را از اریکه قدرت به زیر آورد.

ظرفیت‌ها

بیشتر از همه آنچه بریکس را یک سازوکار موفق جلوه داده و موجب نگرانی‌ها در جوامع غربی گردیده است، ظرفیت‌های بالفعل و بالقوه‌ای است که کشورهای عضو بریکس تا این مرحله از آن برخوردار هستند. بریکس به‌لحاظ قلمرو حدود یک سوم از خشکی زمین را احتوا می‌کند. از همین مورد به‌تنهایی کافیتست که بتوان قدرت و توانایی‌های بالقوه ای بریکس را سنجید. این سازمان به لحاظ جمعیت حدود ۴۵ درصد از نفوس زمین را دارا می‌باشد. به‌لحاظ تولید ناخالص داخلی حدود ۳۵ درصد سرانه جهانی را به خود اختصاص داده و به لحاظ صادرات بیش از ۲۲ درصد کل صادرات جهانی متعلق به گروه بریکس می‌باشد. همچنین گروه بریکس ۳۰ درصد از تولید نفت را به خود اختصاص داده است.^۴ این حجم از ظرفیت و عملیاتی شدن

آنها در راستای اهداف گروه بریکس نشان می‌دهد که این گروه در معادلات جهانی از چه جایگاه و نقشی برخوردار خواهد شد. البته این ظرفیت درحالی است که گروه بریکس تا کنون دارای ۸ عضو می‌باشد که در آینده با توجه به درخواست‌های عضویت که از جانب تعداد کثیری از کشورها ارائه شده، این سازمان در آینده می‌تواند از ظرفیت به مراتب بالایی برخوردار شود.

موانع و چالش‌ها

علی‌رغم اینکه گروه بریکس اقداماتی چند و گام‌های استواری در راستای رسیدن به اهداف مورد نظر خویش برداشته و از طرف دیگر ظرفیت‌های بالقوه که این سازمان از آنها برخوردار می‌باشد نشان دهنده افق‌ها و چشم‌اندازهای بسیار روشن را فراروی آن قرار می‌دهد اما مسائل چندی وجود دارد که به‌عنوان موانع و چالش‌ها در مقابل این سازمان عمل کرده و تا حدودی رسیدن به اهداف کلان سازمان را به‌کندی مواجه می‌کند.

الف- چالش‌های داخلی: تقریباً تمام کشورهای عضو بریکس در دسته کشورهای درحال توسعه قرار دارند. کشورهای درحال توسعه عمدتاً به کشورهای گفته می‌شود که از سطح توسعه کمتری برخوردار بوده و یا اینکه توسعه آنها در یک سطح متعادل قرار ندارد. سطح نامتعادل توسعه و مشکلات فراوان داخلی که این کشورها درگیر آنها می‌باشند، مانع این می‌شود که آنها بتوانند از ظرفیت‌های حداکثری خود در جهت تأمین اهداف بریکس استفاده کنند.

ب- استفاده ابزاری از بریکس: بحث مهم دیگر این است که برخی از اعضای بریکس، از این سازمان در راستای اهداف شخصی خود استفاده می‌کنند. باینکه چین، روسیه و ایران سه کشوری اصلی منتقد نظام بین‌الملل امریکایی مآب موجود می‌باشند اما کشورهای مانند هند، برزیل و یا افریقای جنوبی چندان با وضعیت موجود مشکلی ندارند. حتی میان چین و روسیه نیز تا حدودی تفاوت ظریف در اهداف اقتصادی-سیاسی دیده می‌شود. چین می‌خواهد با استفاده از بریکس کشورهای بیشتری را دور محور خود جمع کرده و از طریق بریکس بتواند به اهداف توسعه‌طلبانه خود دست یابد. روسیه نیز که درحال حاضر از انزوای بین‌المللی رنج برده و از ناحیه جنگ در اوکراین شدیداً مورد تحریم‌های غرب می‌باشد، بریکس را ابزاری می‌داند که از طریق آن بتواند خود را از انزوا خارج کرده و تحریم‌ها را دور بزند. به همین سان کشورهای مانند ایران نیز چشم‌داشت‌هایی از بریکس دارند که کاملاً جنبه شخصی برای خود آن کشورها دارد.

ج- روابط نامطلوب اعضا با یکدیگر: از طرف هم موضوع دیگری که کارایی سازمان بریکس را کم ساخته و به‌عنوان چالش فراروی آن قرار می‌گیرد، روابط نامطلوب اعضا با یکدیگر است. باینکه چین و روسیه به‌عنوان دو قدرت اصلی در بریکس موضوع دوجانبه مشکل‌ساز در روابط فی‌مابین ندارند، اما هستند کشورهایی که روابط نامطلوب آنها با یکدیگر توحید دیدگاه در بریکس را مشکل‌ساز می‌سازد. مثلاً چین و هند به‌عنوان اعضای کلیدی بریکس مسائلی (مانند اختلافات مرزی و رقابت در جنوب و جنوب شرق آسیا) وجود دارد که روابط آن دو کشور را مشکل‌ساز و امنیتی می‌سازد. یا اینکه ایران و امارات که جدیداً به عضویت بریکس در آمده‌اند، دارای اختلافاتی در روابط خود هستند.

د- استحکام نظم اقتصادی موجود: موضوع مهمی که بیشتر از هر عامل دیگری به عنوان مانع علیه بریکس عمل می‌کند، قدرت‌های غربی و ساختارهای مستحکمی است که حدود نیم قرن بر اقتصاد و سیاست جهان سلطه دارد. در حقیقت عبور از سازمان‌های قدرتمندی چون بانک جهانی، صندوق بین‌المللی پول، سوئفت و بیشتر از همه هژمونی دالر کار چندان سهلی نیست که به این سادگی‌ها انجام شود. از جانب دیگر امریکا به عنوان تنها ابرقدرت موجود در جهان یا از طریق تهدید یا تطمیع برخی از اعضای بریکس را در نیمه راه از سازمان دور می‌کند. مثلاً مصر با توجه به روابط عمیقی که با غرب دارد، زیاد نمی‌تواند در تعهدات خود پا بند باشد. یا عربستان سعودی با اینکه از طرف سازمان به عضویت دعوت شد، اما به دلیل ملاحظه روابطش با غرب عضویت خود در سازمان را معطل قرار داده است.

افغانستان و بریکس

بریکس که بیشتر متشکل از قدرت‌ها و کشورهای شرقی است، می‌تواند برای افغانستان از جهاتی مفید واقع شود. اول اینکه اکثر اعضای این سازمان دیدگاه مثبت در قبال افغانستان داشته و از روند توسعه مستقلانه افغانستان حمایت می‌کنند. دوم اینکه افغانستان تقریباً در همسایگی سه قدرت از پنج قدرت اصلی سازمان بریکس قرار دارد و این چنین موقعیتی باعث می‌شود که افغانستان همواره در محراق توجه بریکس باشد. از قرائن هم پیداست که افغانستان از جمله کشورهایی است که بریکس بر سرمایه‌گذاری بالایی آن توجه دارد چنانچه حتی قبل از اینکه افغانستان درخواست عضویت داده باشد، نام و نشان افغانستان در طرح نمادین ارز واحد بریکس درج شده است. از سوی دیگر افغانستان به عنوان یک کشور درحال توسعه می‌تواند از ظرفیت‌ها و نگاه مثبت بریکس در راستای توسعه و شگوفایی اقتصادی خود استفاده کند. در حقیقت افغانستان در وضعیتی است که کشورهای بریکس نظر مساعد نسبت به آن داشته و این خود فرصت بسیار خوبی است که افغانستان بتواند از مکانیزم‌های مالی سازمان بریکس استفاده کند.

نتیجه‌گیری

سازمان بریکس که حدود چهارده سال از زمان تأسیس آن می‌گذرد، تا کنون توانسته در برخی از زمینه‌ها خوب بدرخشد. این سازمان که ترکیب اصلی آنرا بزرگ‌ترین قدرت‌های غیر غربی شامل می‌شود جذابیت زیادی از خود نشان داده تا آنجا که کشورهای زیادی متقاضی عضویت در آن شده‌اند. سازمان بریکس چشم‌انداز امیدبخشی برای رقبای غرب و کشورهای درمانده شرقی که بیشتر از نیم قرن است از طریق نظم ناعادلانه نظام بین‌الملل غرب محور صدمه دیده‌اند، فراهم کرده است. سازمان بریکس با ایجاد ساختارهای مالی با بنیه‌ها و پشتوانه‌های قدرتمند روزنه‌ای گشوده است که نظم بروتون وودزی فرریخته و بر اثر آن هژمونی مالی و اقتصادی و به تبع آن سیاسی غرب پایان یابد. همچنین بریکس می‌تواند از طریق ایجاد رویکرد واحد سیاسی نظم تک‌قطبی امریکایی را به چالش کشیده و نظام بین‌الملل را به طرف ساختار چند قطبی سوق دهد. برای همین بود که بریکس عنوان شانزدهمین اجلاس خود را «تقویت چندجانبه‌گرایی برای توسعه و امنیت جهانی عادلانه» گذاشت. انتخاب این عنوان نشان می‌دهد که بریکس به مرحله‌ای

رسیده است که عملاً اقدامات را در راستای اهداف اصلی خود آغاز نماید. هرچند که موانع و چالش‌های زیادی فراروی بریکس وجود دارد اما رسیدن به اهداف تعیین شده با توجه به اقدامات و گام‌های استواری که تا کنون بریکس برداشته و برنامه‌هایی را در آینده مدنظر دارد و همچنین با درنظر داشت ظرفیت‌های بزرگی از آنها برخوردار است چندان دشوار نمی‌باشد. به صورت کلی می‌توان ادعا کرد که در نیم قرن گذشته بریکس تنها سازمانی است که قدرت‌های شرقی با اصول و مبانی هدفمند اقتصادی و سیاسی در مقابل غرب و ابزارهای آن ایجاد کرده است. بریکس توانسته قدرت‌های نوظهور اقتصادی و سیاسی غیر غربی آسیا، آفریقا و امریکای لاتین را جمع کرده و با پیشرفت گام به گام و استواری که تا کنون برداشته و برنامه‌هایی را در آینده طرح‌ریزی کرده، روند زوال و سقوط هژمونی و سلطه اقتصادی و سیاسی غرب را که قبلاً رقم خورده، سرعت بخشیده و حتمی سازد. برای افغانستان نیز سازمان بریکس فرصت بسیار خوبی است که بتواند از امکانات آن در راستای توسعه اقتصادی استفاده کند. به عبارت دیگر بریکس به عنوان یک سازمان شرقی محور بر پایه اهداف توسعه‌ای کشورهای در حال توسعه می‌تواند ابزار بسیار مفیدی برای افغانستان باشد.

پیشنهادات

- باتوجه به بررسی که در این نوشتار انجام یافت برای امارت اسلامی پیشنهادات ذیل ارائه می‌شود:
1. امارت اسلامی برای اینکه بتواند رسماً به عضویت افغانستان در بریکس درخواست ارائه کند، باید ابتدا توسط اعضای آن سازمان به رسمیت شناخته شود؛ بناء امارت اسلامی اقداماتی را روی دست گیرد تا زمینه به رسمیت شناختن خود را فراهم کند؛
 2. امارت اسلامی از طریق کشورهای روسیه، چین و ایران که با آنها روابط نزدیک دارد، زمینه‌های عضویت خود در بریکس را فراهم کند؛
 3. بر افغانستان مناسب است که طرح‌هایی برای بریکس ارائه کند که بتواند از طریق آن از نهادهای مالی این سازمان برای تأمین مالی پروژه‌های اقتصادی خود به‌عنوان بدیل نهادهای مالی غربی استفاده کند؛
 4. رسانه‌های امارتی و خصوصی برای معرفی و شناخت بهتر بریکس و اینکه افغانستان چطور می‌تواند از این سازمان استفاده کن، تبلیغات گسترده‌ای انجام دهند.

منابع و مآخذ

1. About NDB. Available at: <https://www.ndb.int/about-ndb/>

2. What the new bank of BRICS is all about - The Washington Post. Available at: <https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2014/07/17/what-the-new-bank-of-brics-is-all-about/>

3. بایدها و نبایدهای بریکس پی. قابل دسترسی

<https://donya-e-egtesad.com/%D8%A8%D8%AE%D8%B4-%D8%A8%D8%A7%D8%B2%D8%A7%D8%B1-%D9%BE%D9%88%D9%84-%D8%A7%D8%B1%D8%B2-116/4116161-%D8%A8%D8%A7%DB%8C%D8%AF%D9%87%D8%A7-%D9%86%D8%A8%D8%A7%DB%8C%D8%AF%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D8%A8%D8%B1%DB%8C%DA%A9%D8%B3-%D9%BE%DB%8C>

4. The global clout of the new BRICS. Available at: www.statista.com/chart/amp/33311/brics-share-of-global-gdp-and-population/

مرکز مطالعات استراتژیک و منطقوی یک نهاد مطالعاتی غیردولتی و غیرانتفاعی می باشد که در سال ۱۳۸۸ خورشیدی در شهر کابل بنیان نهاده شده است. این مرکز از طریق پژوهش های دقیق و بی طرفانه خویش به منظور ارزیابی و غنای پالیسی ها در افغانستان و منطقه فعالیت می کند.

ارتباط با ما:

ایمیل: info@csrsaf.org

وب سایت: www.csrsaf.org

+93780618000

تماس: +۹۳۷۸۰۶۱۸۰۰۰

